

**DANSK-ASIATISK
SMV NETVÆRK**

INDONESIEN

EN INTRODUKTION

**DANISH
EXPORT
ASSOCIATION**

**ANDERSEN
CONSULT**

ASIA HOUSE

FORORD

Dette dokument er en introduktion til Indonesien samt landets forretningsforhold og kultur - set fra et dansk perspektiv.

Dokumentet giver et indblik i de forhold, man som dansk virksomhed og erhvervsperson bør være opmærksom på, hvis man ønsker at lave forretning i Indonesien. De betragtninger, som præsenteres, skal betragtes som vejledende råd.

Publikationen er udviklet af **Asia House, Danish Export Association** og **Andersen Consult**, som en del af en serie af korte introduktioner til forretningsforholdene og -kulturen i lande i Sydøstasien.

Denne serie er udgivet af **Dansk-Asiatisk SMV Netværk**, som har til formål at styrke danske SMV'ers adgang til og succes på de sydøstasiatiske markeder.

Projektet er støttet af **Industriens Fond**.

For mere information og vejledning, kontakt:

ASIA HOUSE

ah@asia-house.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

04	INDONESIEN - KORT FORTALT
06	DANMARK OG INDONESIEN
08	DET FØRSTE SKRIDT
10	INDONESIEN SOM FORRETNINGSBASE OG -KULTUR
12	ETABLERING
14	FORRETNING OG BUREAUKRATI
16	BUSINESS I INDONESIEN
18	PLACERING AF FORRETNINGEN
20	ARBEJDSKRAFT
22	DO'S AND DON'TS
24	VÆRD AT VIDE
26	FORSKELLE MELLEM DANSK OG INDONESISK KULTUR

INDONESIEN - KORT FORTALT

Indonesien er et stort ørige med cirka 17.000 øer og et mangfoldigt samfund med så mange folkeslag, at det er vanskeligt at sætte en fællesnævner på. Indonesien er verdens største muslimske demokrati og det nyeste. Demokratiet voksede ud af den asiatiske finanskrisen i 1997-1998, da Indonesiens statsfinanser var tæt på kollaps og måtte have international støtte.

Efter en række dramatiske begivenheder fra store demonstrationer i Jakarta til voldelige angreb på kinesiske forretninger, blev præsident Suharto væltet i 1998. Efter et par overgangsregeringer har den demokratiske proces bidt sig fast. Parlamentsvalgene er foregået i god ro og orden og med både gamle og nye partier repræsenteret. Magtdelingen foregår typiske løbende. Det parti, der opnår flest mandater, får hurtigt tilført styrke af andre medlemmer og grupper i parlamentet. Det parlamentariske fundament er forholdsvis solidt, men den demokratiske forståelse har en anden struktur end den danske og nordiske model. Selvom talrige opinionsundersøgelser viser, at et betydeligt flertal af indoneserne har respekt for og beundrer "den stærke leder", er der klar opbakning til demokratiet.

Med sine over 275 millioner indbyggere er Indonesien verdens fjerdestørste land målt på indbyggertal og langt den største økonomi i ASEAN regionen. Indonesien er medlem af G20 og er i den verdensøkonomiske top 10. Befolkningstilvæksten, det unge segment og den hastigt voksende middelklasse vil skabe en betydelig vækst i de kommende år. Middelklassen vil årligt få tilført omkring 7 millioner nye medlemmer frem til 2030.

Indonesien var i århundreder en række småriger og kongedømmer. Ofte med forskellige tilknytning til de daværende kolonimagter. Landet var overvejende en hollandsk koloni gennem 350 år. Den hollandske baggrund er at finde i lovgivning og kutymen i administrationen. I dagens Indonesien er andre hollandske aftryk dog begrænsede på grund af den dramatiske adskillelse. Holland nægtede at give slip på Indonesien efter 2. verdenskrig, men det lykkedes i 1949 at blive uafhængige. De hollandske selskaber blev nationaliseret og de fleste hollændere forvist.

Især indenfor den del af lovgivningen, der handler om erhvervslivet er hollandske principper og hollandsk retspraksis for rettigheder og forpligtelser stadig gældende. Den moderne historie har tre skarpt adskilte kapitler. Det første var opbygning af det nye land under ledelse af den revolutionære socialist og nationalist Sukarno frem til 1967. Han blev fældet i et kup af general Suharto, der stod i spidsen for et mere og mere autoritært regime under overskriften New Order, hvilket eksisterede i over 30 år. Siden har Indonesien gennemlevet et kvart århundrede som et solidt demokratisk samfund.

DANMARK OG INDONESIA

En af Danmarks historiens mest succesfulde entreprenører i Sydøstasien var handelsmanden Mads Lange (1807 – 1856) - også kendt som Kongen af Bali. Lange var købmandssøn fra Rudkøbing. Han tog tidligt på langfart og endte på Lombok, inden han etablerede sig på Bali. Her opbyggede han en blomstrende handelsvirksomhed og fik en vigtig position som mellemmand mellem den hollandske kolonimagt i Jakarta og de lokale fyrster på Bali. Han skabte en formue gennem en klassisk handelsvirksomhed. Han eksporterede efterspurgte råvarer som ris, krydderier, kokosolie, kaffe og tobak til blandt andet Danmark og Europa, og havde tekstiler og våben med på rejsen tilbage. Senere startede han produktion og installerede blandt andet en oliemølle. På højden af sit virke ejede Lange 15 skibe, fabrikker, forretninger og pakhuse. Han døde i en alder af bare 48 år netop som han havde besluttet sig for at vende tilbage til Danmark. Han fik tre børn med lokale kvinder. Datteren Cecilia blev uddannet i Singapore, hvor hun mødte og blev gift med sultanen af Johor i det nuværende Malaysia. De fik en søn, og sultanen af Johor, der indgår i rotationen af Malaysias kongemagt, er en direkte efterkommer af Mads Lange. Mads Langes gravsted og mausoleum findes i Kuta på Bali.

DET FØRSTE SKRIDT

De tre vigtigste ting, før man indleder et forretningsforhold til Indonesien er: Find en troværdig, gerne dansk, første-kontakt, vær præcist klar over, hvad missionen er og vær forberedt på, at det ikke er nemt.

Arbejdstilladelse

Personlige arbejdstilladelser hænger ikke på træerne, og det kræver også præcis og professionel navigation i bureaukratiet at etablere en virksomhed.

Det er komplicerede og tidkrævende processer for udenforstående. I Indonesien findes en del advokatfirmaer som har specialiseret sig i de processer. Det kan ikke betale sig at forsøge selv, men samtidig skal man være opmærksom på at benytte gedigne selskaber som er anbefalet af troværdige partnere. Det kan være dyrt at spare og entrere selskaber med en mindre moralsk ansvarsbevidsthed.

Lad professionelle ordne det – men få en anbefaling fra en dansk person eller samarbejdspartner, som man stoler på.

Der kan også hentes hjælp både på Den Danske Ambassade i Jakarta, hos Det Danske Handelskammer i Jakarta, Nordic Council Indonesia baseret i Bali og internationale handelskamre som EuroCham Indonesia.

Hvis man har brug for et bredere perspektiv ligger Aseans hovedkvarter i Jakarta og af samme grund har EU en stor diplomatisk repræsentation i hovedstaden.

Visum

I dagens verden er det også nødvendigt at tjekke visumforholdene, hvis man planlægger et besøg. Inden Covid-19 fik danskere automatisk et turistvisum ved indrejsen. Siden har reglerne ændret sig talrige gange, så et forhåndstjek er nødvendigt. Det samme gælder reglerne for vaccinationer, der også ændres løbende.

Den indonesiske ambassades hjemmeside er generelt up-to-date med den seneste udvikling og ellers er flyselskaberne – og danske kontaktpersoner.

THIS PASSPORT WAS
4-JUL-2007 TO ADD V
PORT NUMBER 07

MENTS / Mentions Spéciales / A

INDONESIEN SOM FORRETNINGSBASE OG -KULTUR

Hvorfor investere i Indonesien eller bruge penge og kræfter i en nation så langt væk fra Danmark? Indonesien passer selvfølgelig ikke til alle, men der vil være mange gode grunde til at kigge på mulighederne. Helt kort er der et stort marked, adgang til Asean, lave omkostninger, en relativt veluddannet befolkning - og så er Indonesien et mellemindkomst land med stort vækstpotentiale.

Som fabrikant kan det være en konkurrencefordel at være så tæt på råmaterialerne i en af verdens store råvareproducerende nationer. Der vil næsten ikke findes et produkt, som ikke enten vokser op af jorden eller kan graves ud. Beliggenheden gør det nemt at få afskibet produkter til resten af verden uanset, hvor de produceres og uanset, hvor de skal hen.

Kigger man på markedsmuligheder er Indonesien et af 2020'ernes bedste bud på et stort ekspanderende marked. Middelklassen vokser som ingen andre steder. Samtidig er Indonesien et ungt land med en af verdens største andele af unge under 30 år. Det er nye generationer, som træder ind som moderne forbrugere. De tilhører teknologisk en ny generation. Delvist under radaren har Indonesien opbygget en stærk industri af IT-iværksættere og entreprenører. Det er ikke så kendt udenfor Indonesien, fordi hjemmemarkedet er stort nok til, at de ikke behøver at række ud eller blive synlige udenfor grænserne. Men de er der og kan løse enhver opgave indenfor IT.

Generelt er befolkningen veluddannet og på FNs Human Development Index ligger Indonesien forholdsvis højt. Indekset er en kombination af faktorer som levetid, viden, uddannelse og levestandard, og afspejler i Indonesiens tilfælde et relativt modent og moderne samfund. Men der er store forskelle mellem land og by. En by som Jakarta med forstæder vil i denne sammenhæng ligge på niveau med Frankrig og Sydkorea.

Som i alle asiatiske samfund buldrer e-commerce markedet af sted med nye produkter, koncepter og betalingssystemer. Generelt har det indonesiske marked i de senere år vist en forbløffende evne til omstilling og til at gribe nye muligheder i farten. Der er ultrakort fra ide til eksekvering. Det er stadig de statslige investeringer og prioriteringer, der driver væksten i sektorer som sundhed, uddannelse, information og teknologi men regeringen satser på, at der i de næste år pumpes flere udenlandske investeringer ind i dem.

Infrastruktur er regeringens top prioritering. Ethvert bidrag er velkomment. Regeringen har defineret nye projekter for 480 mia. dollar (3.370 mia. kroner), hvoraf den private sektor forventes at bidrage med 147 mia. dollar (1.031 kroner). Pengene skal blandt andet investeres i 24 havne, 70 lufthavne (35 internationale og 35 nationale), 66 kraftværker, 83 betalingsmotorveje, 94 jernbanelinjer og ekspresbus systemer i 21 provinser.

Etablering

Når man skal drive forretning med eller i Indonesien er det vigtigt at erkende, at der er forskel i kultur og mentalitet. Få altid hjælp til alt fra en source med kendskab til markedet og landet.

Indonesien er kompliceret og turen i bureaukratiet kræver en præcis beskrivelse af, hvad man vil. Udlændinge eller udenlandske selskaber kan åbne et repræsentations kontor (et rep-office), der rubriceres under forskellige paraplyer. For eksempel et Foreign Company Representative Office et Foreign Trade Company Representative Office eller et Construction Service Provider Representative Office.

Man kan også etablere sig som et PMA – et udenlandsk investeringsselskab, der enten etableres fra bunden eller overtager aktier i et eksisterende selskab.

Indonesien fintunede i 2021 en positiv liste. Den tager udgangspunkt i, at i princippet kan der oprettes 100 procent ejede udenlandske selskaber indenfor alle områder. Det kan der så ikke alligevel indenfor de områder, der optræder på listen med restriktioner eller deciderede forbud. Der kan desuden være lokale restriktioner. Indonesiens 34 provinser har siden 2014 haft en høj grad af autonomi med mulighed for at regulere arbejdsmarkedet lokalt.

Halte
Bus Transjakarta
Dukuh Atas
→

IN
WISMA
INDOCEMI
←

Forretning og bureaukrati

Licenser, godkendelser og tilladelser er en jungle. Indonesien har været præget af et ofte uigennemskueligt bureaukrati, der har skabt udfordringer for den type udenlandske investorer, som nationen higer efter. Jokowi-administrationen har erkendt problemet - og gjort noget ved det.

I oktober 2020 gennemførtes en jobskabelseslov populært kaldet Omnibus Loven. Den samlede, ændrede og forenklede 78 love med det formål at stimulere udenlandske (og nationale) investeringer ved at fjerne bureaukratiske forhindringer, simplificere licenssystemet og liberalisere flere industrier. Men i november 2021 sagde en højesteretskendelse, at Omnibusloven var "betinget forfatningsstridig" på grund af procedurefejl. Regeringen er tvunget til at ændre proceduren for lovens endelige vedtagelse indenfor to år og kan ikke gennemføre ny love og forordninger baseret på den. Jokowi har imidlertid slået fast, at loven og de initiativer, der er blevet gennemført står ved magt. Fristen på 2 år svarer til Jokowi's resterende præsidentperiode (næste valg i 2024), så han har tid til at skruer lovene sammen, så de kan godkendes af retten.

Omnibusloven strømliner blandt andet licenskravene i 15 sektorer. I dag skal en forretning have et stort antal licenser fra forskellige kontorer og departementer for at kunne operere legalt. Under Omnibus-loven skal de bare have en enkelt licens udstedt af premierministerens kontor indenfor følgende kategorier:

- Fiskeri
- Landbrug
- Skovbrug
- Energi og mineraler.
- Atomkraft
- Industri
- Handel og måleapparater
- Transport
- Offentlige arbejder og offentligt boligbyggeri
- Sundhed, medicin og fødevarer
- Uddannelse og kultur
- Turisme
- Religiøse anliggender
- Post, telekommunikation og broadcasting
- Forsvar og sikkerhed

Forretning i Indonesien

Indonesiens økonomi er i store træk drevet af landets råvarer, herunder landbrugsprodukter, mineraler og hvad der ellers kan gro i den frugtbare vulkanjord eller graves ud fra vulkanske slagger.

De største eksportvarer er palmeolie, kul, olie og gas, fiskeprodukter, landbrugsvarer og elektriske maskiner og udstyr. Men her er alt fra gummi, kaffe, ris, guld, kobber, nikkel, bauxit og ædelsten. Palmeolien er et ekstremt følsomt emne. Politisk og økonomisk. Politisk kæmper Indonesien mod en konstant trussel fra EU om sanktioner. Unionen mener, at industrien udrydder regnskoven, mens Indonesien ser EUs trusler som skjult beskyttelse af de europæiske oliven- og rapsolieproducenter. Samtidig er palmeolien et så vigtigt element i den daglige husholdning, at Indonesien, under de stigende globale priser på spiseolie i første halvdel af 2022, indførte et eksportforbud for at sikre fremtidens forsyninger på hjemmemarkedet.

Indonesien har i mere end et årti arbejdet på at kravle op i værdikæderne fra ren råvareeksportør til at kunne levere forarbejdede produkter eller halvfabrikata. Det er blandt andet sket gennem lovgivning, der har begrænset eller besværliggjort eksporten af ubehandlede råvarer. Skiftende regeringer og politiske grupperinger ser det som vejen frem, så den politik vil blive fortsat frem mod 2030. Det giver alt andet lige danske virksomheder gode muligheder for at gå ind i et marked, som ellers ikke traditionelt er nogen dansk hjemmebane. Men tæt på råmaterialerne har danske virksomheder med knowhow indenfor specifikke felter gode muligheder for at etablere en produktion både rettet mod det indonesiske marked og eksportmarkederne.

Den industrielle opgradering har været Jokowi-administrationens ene store mål. Det andet har været infrastrukturen. Den har været en hæmsko for Indonesiens vækst men er omsider kommet i gang. Der bygges veje, broer, jernbaner og havne overalt. Højhastighedsbanen mellem Jakarta og Bandung er et prestige- og rollemodelprojekt. Hovedstaden Jakarta har også endelig fået sin metro som den sidste af de asiatiske storbyer. Første fase åbnede i marts 2019.

Ved at springe et par generationer over håber Indonesien at kunne gå direkte ind i en ny generation af de såkaldte 'smart cities'. Det giver mening på mange fronter for danske selskaber at undersøge dem. Det samme gælder hele markedet for grønne- og miljøteknologier. Indonesien satser også på at være med på denne bølge og tager imod udenlandske investeringer til bl.a. vindmøller, solceller og biobrændsel. Men ligesom med infrastrukturen vil udfordringen for danske selskaber være, at konkurrencen med kinesiske, sydkoreanske og japanske selskaber er knivskarp. Det er for eksempel Kina, der bygger højhastighedsbanen, mens Japan står for metroen. Danske selskaber skal generelt både være bedre og billigere for kunne konkurrere.

Indonesiens langtidsmål er at blive medlem af den industrialiserede verden som fuldt udviklet nation i 2045. Den rejse vil blandt andet skabe et enormt nyt forbrugermarked for alle de typer af produkter, som danske virksomheder fremstiller i dag.

Placering af forretningen

Hvor skal man placere sig? Dette spørgsmål er vigtigere end nogen andre steder i Asean på grund af landets størrelse, tilgængeligheden og diversiteten.

Tommelfingerreglerne er:

Hovedstaden Jakarta er centrum for kapital, politik og service. Regeringen har dog besluttet at flytte hovedstaden til East Kalimantan (Borneo). Den nye hovedstad er døbt Nusantara. Projektet blev sat på stand-by under Covid-pandemien, men ruller nu med et års forsinkelse. Projektet er budgetteret til 32 mia. dollar. Udflytningen skyldes, at Jakarta synker, og at den overbefolkede og overbebyggede hovedstad med 32 millioner indbyggere ikke giver muligheder for ekspansion eller modernisering.

Et alternativ til Jakarta kan være **Bandung**, en velvoksen provinsby med et par millioner indbyggere og et dynamisk fremsynet bystyre blot 145 km fra Jakarta. De to byer bliver forbundet med Indonesiens (og Sydøstasiens) første højhastigheds tog, så turen bliver skåret ned fra tre timer til 40 minutter. Banen ventes åbnet i juni 2023.

Storbyen **Medan** på Sumatra er et produktions- og forarbejdningscenter for landbrugsprodukter og mineindustrien.

Centrale regionale storbyer som **Samarinda på East Kalimantan, Makassar på Sulawesi** og **Merauke på Papua** er regionale centre for forskellige former for minedrift, landbrug og fiskeri.

Den kendte eksotiske ferieø **Bali** er et naturligt centrum for turistindustrien med tilknyttede forretningsområder. Inden Covid-19 lukkede for turisme var digitale nomader og deres forretninger og behov også et boomende forretningssegment.

Arbejdskraft

Et vigtigt incitament til at etablere virksomhed i Indonesien er arbejdskraft. Den er der masser af, og lønniveauet er lavt. Over 68 procent af befolkningen er mellem 15 og 65 år, og 56 procent lever i byområder. Lønningerne på det almindelige arbejdsmarked afhænger fuldstændig af lokationen. Der opereres med minimumslønninger, men de fastlægges lokalt og er forskellige fra region til region.

I begyndelsen af 2023 introducerer regeringen sit såkaldte "Industry 4.0" initiativ. Det er en plan, der skal accelerere integreringen af ny teknologi i den indonesisk produktionsbase. Der er behov for mere avanceret produktion og et større output.

Et andet fokusområde er udbygning af industriområder og særlige økonomiske zoner, som helt pragmatisk giver udenlandske selskaber en mulighed for at flytte deres virksomhed til Indonesien.

Indonesien skæver især til udflytningen fra Kina, som landet ikke rigtig har fået glæde af. De arbejdspladser er gået til Vietnam, Myanmar, Laos eller Bangladesh. Nu håber Indonesien på at kunne konkurrere med dem og samtidig også konkurrere med en avanceret nation som Singapore, hvis det lykkes at gennemføre en elektronisk opgradering til internationalt topniveau.

Do's

- **Høflighed:** Forstå, at det er usandsynligt, at indonesere siger "nej" direkte. Denne tendens er i overensstemmelse med deres værdi mod harmoni, så de forsøger at undgå konflikter, når det er muligt. Denne indirekte kommunikationsstil strækker sig ofte til, når der er behov for kritik. Desuden er det vigtigt at give håndtryk, når du hilser på andre. Håndtryk er almindelige, men man bør undgå lange eller hjertelige håndtryk samt andre former for fysisk kontakt.
- **Visitkort og titler:** Introduktioner er vigtige og bør ikke forhastes. Efter introduktioner vil folk generelt præsentere deres visitkort. Tag dig tid til at læse kortene, vær opmærksom på detaljerne, og læg derefter kortet på bordet foran dig. Kortet præsenteres enten med begge hænder eller med højre hånd. Kortet modtages med begge hænder eller højre hånd. Status er desuden meget vigtig i Indonesien, så hvis en titel er kendt, bør den bruges, især i forretningsmiljøer. Folk bør også tiltales i aldersrækkefølge, når de hilser, hvor de ældste er først og de yngste sidst.
- **Rejsetidspunkter:** Rejs mellem september til juni. Skoleferier og ferietid kan forstyrre muligheden for at møde forretningsfolk uden for dette tidspunkt. Vær også opmærksom på at i løbet af Ramadan-måned og to uger efter, er det sværere at møde mennesker, da mange rejser for at besøge familien.
- **Business dress:** Bær lange ærmer til formelle lejligheder og korte ærmer til uformelle lejligheder. En batikskjorte er mest almindelig at bære, og til uformelle lejligheder er en hvid skjorte/bluse med slacks/nederdel også acceptabel, hvor forretningsdragter og -kjoler betragtes som mere formelle.
- **Relationer:** Arbejd aktivt på at etablere stærke tillidsforhold til forretningspartnere. Selvom pris og kvalitet stadig er vigtige for at træffe forretningsbeslutninger, rangerer indonesernes mening og tillid til forretningspartnere højere i deres beslutningsproces. Forvent betydelig interesse i dig som person. I stedet for at betragte en person som primært en del af en virksomhed, ser de først og fremmest mennesker som individer. På grund af dette kan de stille spørgsmål til dit personlige liv og din familie for at prøve at forstå mere af, hvem du er som person, og om de kan stole på dig.
- **Tålmodighed, forhandling og beslutningsprocesser:** Indonesere har tendens til at lave forretning i et meget langsommere tempo, end mange vesterlændinge er vant til. Dette kan sandsynligvis tilskrives deres ønske om at skabe stærke, tillidsfulde forbindelser med deres forretningspartnere, før de går videre med at beslutte at arbejde med dem. Forvent dertil betydelige muligheder for at dele din mening. Det er almindeligt for indonesere at tillade de mennesker, de forhandler med, at tale først, fordi de ønsker bedre at kunne præsentere deres eget forslag til at inkludere, hvad deres modpart ønsker. På grund af denne tendens, deres indirekte kommunikationsstil og modvilje mod konflikt kan det være svært at vurdere deres sande mening. I overensstemmelse med deres værdi for harmoni, træffes store beslutninger gennem gruppekonsensus. Det skal dog bemærkes, at ledelse stadig generelt er hierarkisk baseret, og at den ældste person normalt leder diskussionen.
- **Kønsroller:** Nogle indonesere vil måske foretrække at undgå at røre ved personer af det modsatte køn. Dette er primært af religiøse årsager relateret til islamiske værdier. Kvinder kan vælge at samle deres hænder og bukke i stedet for at give hånd.

Don'ts

- **Afbryd ikke:** Indonesere vil give masser af muligheder for input, men hvis du afbryder dem, kan det være endnu mere usandsynligt, at de deler deres sande mening om en sag, som kan gøre forhandling og kommunikation vanskelig.
- **Pas på med direkte kritik:** Det er vigtigt aldrig direkte at påpege nogens fejl eller mangler. Kritik tages meget hårdt, så det er bedst at håndtere det diskret eller gennem indirekte kommunikation. På den måde sørger man for, at ingen taber ansigt. Det er heller ikke sandsynligt, at de fortæller dig, hvis de ikke forstår noget for at redde ansigt.
- **Vælg samtaleemner med omhu:** Undgå diskussioner om regeringen, militær og potentiel korruption. Du skal heller ikke joke på bekostning af andre eller om andres fejl.
- **Undgå unødvendig smalltalk og vær ikke bange for stilhed:** Indonesere foretrækker ikke at bruge unødvendige ord men i stedet at tale kortfattet og gennemtænke, hvad de siger. Stilhed er en indikation af denne intentionelle tænkning og kan vise respekt og høflighed over for lytteren. Sidst men ikke mindst bør man undgå samtale over middagen. Samtale er forbeholdt før eller efter middagen, men ikke under måltidet.
- **Behandl visitkort med respekt:** Indonesere betragter, hvordan man behandler visitkort, som et eksempel på, hvor respektfuld de vil være over for individet eller virksomheden. Det anbefales også, at du aldrig bør bære dine egne visitkort, eller placere andres kort, i din baglomme, da dette betragtes som uhøfligt.
- **Forvent ikke punktlighed:** Indonesere har en mere afslappet tilgang til tid, så når du deltager i aftaler, skal du ikke blive overrasket, hvis de måske kommer en time eller to for sent. Det er sjældent ekstremt i professionelle sammenhænge, men det kan ske.
- **Vælg gaver med respekt for kulturen:** Hvis man ønsker at medbringe en mindre gave til sin forretningspartner, tages det vel imod. Dog skal man tænke på den kulturelle og religiøse kontekst. Undgå derfor mad, der indeholder svinekød, alkohol og læderprodukter.

Værd at vide

Den hollandske arv

Selv om der er gennemført talrige juridiske reformer, er Indonesiens retssystem stadig baseret på love og forordninger fra kolonitiden.

'Going Dutch'

Udtrykket Going Dutch anvendes over det meste af verden, når hver deltager betaler sin del af en regning. I Indonesien er begrebet negativt ladet og afspejler nærighed som et levn fra den hollandske kolonitid.

Skatteår

Standard skatteåret er kalenderåret. Ønsker man at benytte et andet, skal det godkendes af DGT (Directorate General of Taxes) – et direktorat under skatteministeriet.

Rygning

Indonesien er et af de få lande i verden, hvor der mange steder stadig ryges uden begrænsninger.

De fleste ryger 'kreteks' - en cigaret af tobak blandet med nelliker og andre smagsstoffer. Cigaretmarkedet er et af verdens største, og mindst ti millioner mennesker er økonomisk afhængige af industrien.

Korruption

I kampen mod korruption har Indonesien gennemført en række reformer og blandt andet nedsat kommission KPK.

KPK har autoritet til at gennemføre undersøgelser og har som en af sine opgaver at indsamle årlige erklæringer fra regeringsembedsmænd med beskrivelse af deres aktiver.

Religion

Selv om Indonesien er et stort muslimsk samfund, er der mange signifikante lommer af andre religioner. For eksempel er Bali 90 procent hindu og Molukkerne og Papua overvejende kristne. Indonesien regner protestantisme og katolicisme for to forskellige religioner.

I modsætning til alle de muslimske samfund i Mellemøsten - og i dele af Malaysia - er den ugentlige helligdag ikke fredag men søndag, som i vestlige samfund. Fredagsbønnen er dog stadig ugens religiøse højdepunkt i de muslimske områder.

Vulkaner

Indonesien ligger centralt på The Ring of Fire – et hesteskoformet bælte omkring Stillehavet bestående af mellem 900 og 1.000 vulkaner. Det medfører jævnlige jordskælv, vulkanudbrud og tsunamier. I Sunda Strædet foregår et historisk videnskabeligt eksperiment, hvor forskere følger, hvad der sker i forhold til dyr, vegetation og opbygning af ny landmasse på stedet, hvor den berømte vulkan Krakatoa eksploderede i 1883.

Miljøgodkendelse

Indonesiens miljølovgivning kræver, at erhvervsaktiviteter med en indflydelse på miljøet først skal godkendes via udfyldelse af et formelt dokument - en såkaldt AMDAL (Analisa Mengenai Dampak Lingkungan).

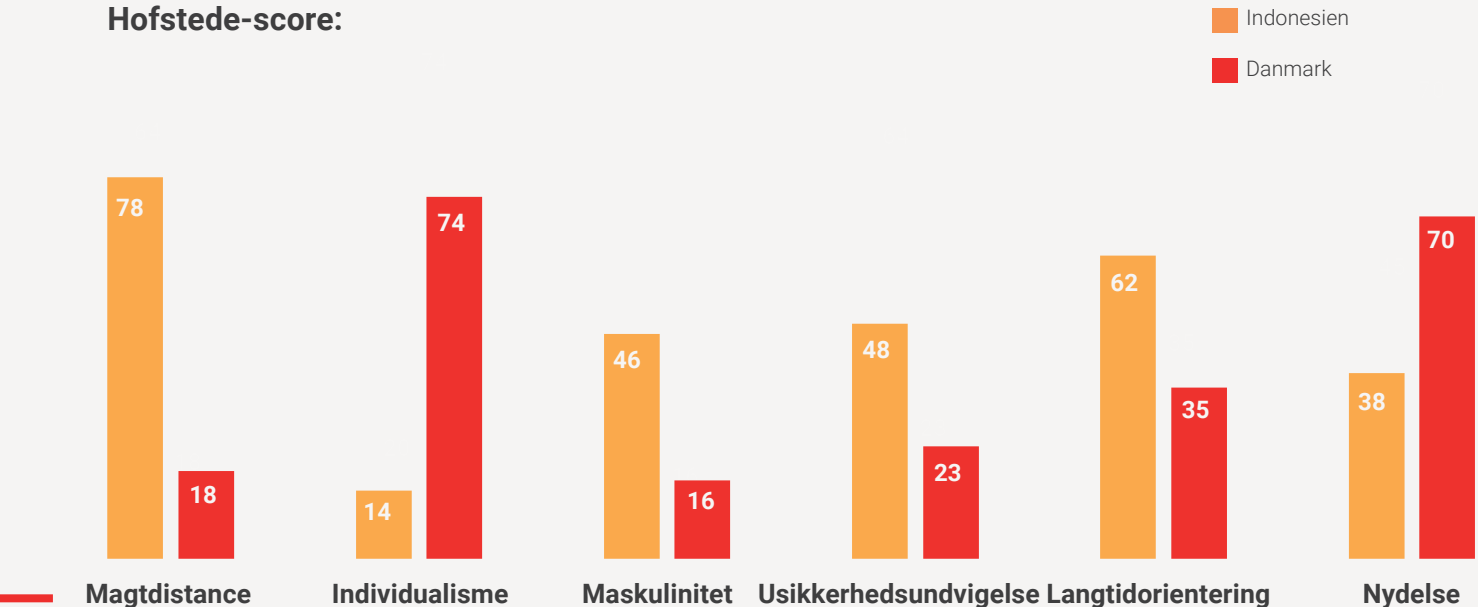

FORSKELLE MELLEM DANSK OG INDONESISK KULTUR

Et af de bedste værktøjer i vurderingen af et lands kulturelle mønster er Geert Hofstedes teori omkring nationers kulturelle dimensioner. Hofstede's Cultural Dimensions Theory er en ramme, som gør det muligt at forstå og tage højde for de kulturforskelle, man møder, når man bevæger sig udenfor sin egen kultur. Ud fra en række informationer vurderes et lands score på seks overordnede parametre, hvoraf 100 viser et stærkt kulturelt aspekt i den retning og 0 en svag: **Magtdistance, Individualisme, Maskulinitet, Omstillingsparat, Langtidsorientering, Nydelse.**

Indonesien er det land i Sydøstasien, der kulturelt ligger længst fra Danmark. Især to af søjlerne stikker i øjnene som billede på fundamentalt forskellige samfundsmønstre: Det flade danske samfund og den danske individualisme (kontra familier og klaner). Men alle søjler er markant forskellige. Et signal om at være bevidst om forskellene, når man bevæger sig ind dette rum.

Hofstede-score:

Magtdistance

Den grad som mindre magtfulde medlemmer af en institution eller organisation forventer og accepterer, at magten er distribueret ulige. Altså: er ulighed OK?

Det flade danske samfund står i skarp kontrast til Indonesien som et af verdens mest hierarkiske. I Danmark er direktørens dør åben. Vi er i øjenhøjde og dus. Indonesien er pyramider og hierarkiske strukturer, hvor man retter ind i forhold til lederen og magten, der er stramt og klart defineret. Beslutningsprocesserne er oppefra og ned.

Individualisme

Den grad af samhørighed og afhængighed et samfund opretholder mellem sine medlemmer.

I et individualistisk samfund skal folk sørge for sig selv og deres direkte familie. Staten tager sig af resten.

I et kollektivistisk samfund tilhører individerne grupper, som tager sig af hinanden og er loyale overfor hinanden.

I Indonesien spiller staten en ubetydelig rolle i dagligdagen i forhold til indflydelsen fra familien, klanen eller et etniske tilhørsforhold. Plus som et islamisk land med religionen som adfærdsstyrende.

Oversat til business vil den enkelte indoneser tage beslutninger og handle på et grundlag, der udspringer fra eller tjener de nævnte interesser - og ikke nødvendigvis deres egne eller statens.

Maskulinitet

Koncepter hvor de fundamentale skillelinjer er, hvad der motiverer folk. Ønsker man at være bedst for enhver pris (maskulin), eller ønsker man at lave noget, man kan lide og at have det godt på arbejdspladsen (feminin)?

En høj score indikerer et stærkt konkurrencedrevet samfund, hvor succeskriteriet er defineret som vinderen.

I et feminint univers er samfundets dominerende værdier livskvalitet og at tage sig af hinanden. Indonesien er ikke et benhårdt konkurrencesamfund, men dog betydeligt skarpere end Danmark.

Usikkerhedsundvigelse

I hvor høj grad medlemmer af en kultur føler sig truet af uklare eller ukendte situationer og har skabt fælles moral og institutioner til at imødegå sådanne forhold.

Indonesien scorer (48) og har derfor en lav præference for at undgå usikkerhed. Dette betyder, at der i Indonesien er en stærk præference for den javanske kultur for adskillelse af det indre selv fra det ydre selv.

Når en person er ked af det, er det vane for indoneseren ikke at vise negative følelser. De vil blive ved med at smile og være høflige, uanset hvor vrede de er indeni. Dette betyder også, at opretholdelse af harmoni på arbejdspladsen og i forholdet er meget vigtigt i Indonesien, og ingen ønsker at være formidleren af dårlige nyheder eller negativ feedback. Et andet aspekt af dette kan ses i konfliktløsning. Direkte kommunikation som metode til konfliktløsning opfattes ofte som en truende situation, som indoneseren er utilpas i. En afprøvet, mere vellykket metode til konfliktløsning er derfor typisk at bruge en tredjepartsformidler. Det tillader udveksling af synspunkter uden tab af ansigt, da en af de vigtigste eksempler på usikkerhedsundvigelse i Indonesien netop er at bevare en oplevelse af harmoni på arbejdspladsen. En meget central sætning i Indonesien der beskriver, hvordan dette fungerer, er "Asal Bapak Senang" - hold chefen glad! Årsagen er mangfoldig, men hvis du fortolker det gennem denne dimension af Hofstede, kan man se, at det at holde chefen glad betyder, at du fastholder dit job. Og hvis du fastholder dit job, har du ingen økonomi- eller statususikkerhed.

Langtidsorientering

Hvordan et samfund evner og ønsker at fastholde forbindelserne til sine historiske rødder i forhold til nutiden og fremtiden.

Indonesiens høje score på 62 indikerer, at landet har en pragmatisk kultur. I samfund med en pragmatisk orientering tror folk, at sandhed afhænger meget af situation, kontekst og tid. De viser en evne til let at tilpasse traditioner til ændrede forhold, en stærk tilbøjelighed til at spare og investere, sparsommelighed og vedholdenhed i at opnå resultater.

Nydelse

I hvilket omfang folk forsøger at kontrollere deres behov og impulser.

I Danmark er vi parat til at nyde livet og høste frugterne af vores arbejde uden alt for stram social kontrol. I Danmark tilskyndes unge til at følge deres drømme, ønsker og impulser. Livet skal være sjovt.

I Indonesien vil mange være bundet af stram moral via islam, af pligt og forpligtelser i forhold til familien. Danskere kan nemt smide tøjlerne, mens indonesere lever under stramme sociale og personlige kodekser. I Indonesien kommer pligten før nydelsen. Der er ikke meget plads i de sociale konventioner til at lade sig rive med af en stemning. Der er dog stor forskel på moderne veluddannede og rige storbymennesker og den almindelige befolkning ude i provinserne.

Denne rapport er udviklet af

I et samarbejde mellem

Med støtte fra

INDUSTRIENS FOND